

ORTADOğU GÜNDEMİ

30 Kasım-6 Aralık 2020

2020

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye:

İsviçre'deki Birleşmiş Milletler (BM) Cenevre Ofisinde 30 Kasım'da başlayan Suriye Anayasa Komitesi 4. tur toplantıları bitti. Toplantılara başkanlık eden BM Suriye Özel Temsilcisi Geir O. Pedersen düzenlediği basın toplantısında, tarafların 5 gün boyunca pek çok konuyu ele alma fırsatı bulduğunu söyledi. Pedersen, "Elbette pek çok görüş ayrılıkları vardı. Bu farklılıkları dinlemek için burada olduğumuzu vurgulamama izin verin. Çok güçlü farklı anlatılar var. Yaklaşık 10 yıl geçti ve çatışmadan sonra birçok duygu var." diye konuştu. Toplantıların yapıldığı salonda gergin anların da yaşandığı bilgisini paylaşan Pedersen, bununla beraber tarafların birbirini saygı çerçevesinde dinlediğini söyledi. Pedersen, ekibi ve kendisinin toplantılarda taraflar arasında bazı konularda "ortak zemin" bulunduğuna şahit olduklarını söyledi. Anayasa Komitesinin "küçük grubu" olarak ilk kez bir sonraki toplantının gündemi ve tarihi konusunda anlaşmaya vardığımızı duyurmaktan memnuniyet duyuyorum." ifadesini kullanan Pedersen, Suriye Anayasa Komitesi 5. tur toplantılarının 25-29 Ocak 2021'de "anayasanın temel ilkeleri" gündemiyle toplanacağını aktardı. Komitenin görevinin Suriye'nin yeni anayasasını yazmak olduğunun altını çizen Pedersen, bir sonraki turun ardından anayasanın yazımına başlanması için somut adımların atılmasını umduğunu belirtti. Uluslararası toplumun "açık desteğini" almalarının önemine değinen Pedersen "Özellikle yeni ABD yönetimini ve Rusya'yı karşılıklı yeni adımlar atmak ve istişare etmek için bir araya gelmeye teşvik ediyoruz." dedi.¹

Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü İbrahim Kalın, ABD'nin yeni Suriye Özel Temsilcisi Joel D. Rayburn ve beraberindeki heyet ile bir araya geldi. Cumhurbaşkanlığı Sözcülüğünden yapılan açıklamaya göre Beştepe Külliyesi'ndeki görüşmede, İdlib meselesi başta olmak üzere, Suriye Krizi, siyasi süreç ve anayasa çalışmaları, terörle mücadele, mülteciler konusu ve bölgesel meseleler ele alındı. İdlib'deki mevcut tablonun değerlendirildiği görüşmede, "rejim ve destekçilerinin saldırganlığı ve ateşkes ihlallerine rağmen çatışmasızlık ortamının korunması yönünde Türkiye'nin sahadaki ve masadaki kararlılığı" belirtildi. Suriye'de kalıcı barışın sağlanması için Anayasa Komitesi çalışmalarının desteklenmesi, özgür ve adil seçim ortamının oluşturulması, mültecilerin gönüllü ve güvenli geri dönüşlerinin sağlanmasının gerekli olduğu kaydedilen görüşmede, bu yöndeki ortak çabaların yoğunlaştırılması gerektiği konusunda mutabık kalındı. Suriye'deki terör gruplarına her türlü siyasi, ekonomik ve askerî desteğin kabul edilemez olduğunun altı çizilen görüşmede Suriye'nin toprak bütünlüğünü ve siyasi birliğini tehlikeye atacak hiçbir ayrılıkçı unsurun Suriye'nin geleceğini şekillendirecek siyasi sürece dâhil edilmemesi gerektiği ABD'li muhataplara iletildi. Görüşmede ayrıca tüm terör örgütlerine karşı ayırım yapılmaksızın ortak mücadelenin gerekliliği vurgulandı.²

1 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-suriye-ozel-temsilcisi-pedersen-suriye-anayasa-komitesi-5inci-turu-25-29-ocak-2021de-gerceklesecek/2066144>

2 <https://www.dailysabah.com/politics/diplomacy/intl-community-must-support-turkeys-efforts-to-preserve-idlib-cease-fire-kalin-says>

ABD'nin Suriye Özel Temsilcisi Joel D. Rayburn, Türk yetkililerle temaslarda bulunduğu Ankara'da Türkiye-ABD ilişkilerine dair açıklamalarda bulundu. Rayburn, Suriye sorununun siyasi yollarla çözümü IŞİD'in tamamen ortadan kaldırılması, El Kaide'nin Suriye'de güvenli alan bulamaması gibi birçok ortak amacın gerçekleştirilmesinde Türkiye'nin iş birliğinin çok önemli olduğunu kaydetti ve "2020 senesinde yaşanan gelişmelerin artık Suriye'de askerî bir çözümün olmayacağını, Esad rejiminin bunu başaramayacağını gösterdiğini" belirtti. Rayburn, bazı konularda görüş ayrılıkları olmasına rağmen Ankara ile her zaman iş birliği içinde olduklarını kaydetti. Rayburn'un, "Birçok alanda çıkarlarımız örtüşüyor. Bunları geliştirebiliriz." sözleri dikkat çekti.³

• Suriye Rejimi:

Beşar Esad'ın amcasının oğlu Süleyman Esad'ın, Tuğgeneral Hassan el Şeyh'i öldürmekten aldığı 20 yıllık hüküm süresinin 5. yılında serbest bırakıldığı açıklandı. Süleyman Esad'ın hapisten çıkarıldıktan sonra yayınladığı videoya halkın tepkili olduğu belirtildi.⁴

Suriye İnsan Hakları Gözlemevi tarafından yayınlanan bir raporda, Suriye rejimine ait jetler ve helikopterler ile 20 Kasım 2014-30 Kasım 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilen saldırıların sayısı belgelendi. Binlerce hava saldırısının düzenlendiği ve on binlerce patlayıcı varil bombası atıldığı toplamda 164.400'den fazla saldırı tespit edildi. Tüm bunlar, trajik insan kayıplarına ve altyapı, kamu ve özel binalar ile mülklerde büyük yıkıma neden oldu.⁵

• Fırat'ın Doğusu:

Suriye'nin doğusundaki Deyr ez-Zor ilinde yaşayan Araplar, Esad rejimi bölgesine her gün yüzlerce tır petrol satan YPG/PKK'nın bölge halkını yakıtsız bırakmasını protesto ederek petrol yataklarının işgalinin son bulmasını istedi. Deyr ez-Zor'da YPG/PKK'ya bağlı akaryakıt istasyonları, yakıt karneleriyle eylül ayında dağıtılmaya başlanması gereken mazotu, yeterli miktarda bulunmadığı veya kalitesinin iyi olmadığı bahanesiyle ahaliye teslim etmemektedir. Deyr ez-Zor'daki petrol yataklarının işgalinin son bulmasını isteyen göstericiler, rejimle yürütülen akaryakıt ticaretinin de durdurulmasını talep etti.⁶

YPG'nin Suriye'nin kuzeyinde işgali altında tuttuğu Ayn el-Arab ilçesinin çevresine yerleştirdiği mayının patlaması sonucu bir sivil daha yaşamını yitirdi. Terör örgütünün, 2020 yılının başından itibaren mayınlama faaliyetlerine hız vererek Ayn el-Arab'ı dört yönden patlayıcılarla çevrelediği bilinmektedir.⁷

3 <https://tr.sputniknews.com/abd/202012041043341756-abdnin-suriye-ozel-temsilcisi-rayburn-turkiye-ile-cikarlarimiz-ortusuyor/>

4 <https://www.middleeasteye.net/video/video-assads-cousin-celebrating-release-prison-angers-syrians>

5 <https://www.syriahr.com/en/194043/>

6 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/locals-in-eastern-syria-protest-against-ypg-pkk/2066982>

7 <https://www.trthaber.com/haber/dunya/teror-orgutunun-ayn-el-arabda-dosedigi-mayinlar-sivilleri-olduruyor-536274.html>

• **İdlib:**

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) İdlibin güneyindeki Kensafra yerleşiminde yeni bir askerî üs inşasına başladığı bildirildi. Bölge kaynaklarından edinilen bilgilere göre TSK, İdlibin güneyindeki Kensafra bölgesindeki Tel Badran yerleşimine üs inşası çalışmalarına başladı. İdlibin güneyinde Rusya destekli Beşar Esad rejimine bağlı güçlerle temas hattı bölgesi olan Kensafra'da TSK personeli kısa bir süre önce keşif çalışmaları gerçekleştirmişti.⁸

• **Fırat Kalkanı/Afrin Bölgesi:**

Suriye'de Zeytin Dalı Harekâtı bölgesinde terör örgütü PKK/YPG unsurları tarafından gerçekleştirilen saldırı neticesinde 1 asker şehit oldu. Hatay Valiliğinden yapılan açıklamaya göre dün gece TSK'nın üslendiği Afrin'e bağlı Gazaviye üs bölgesine teröristler tarafından saldırı düzenlemesi sonucunda Uzman Çavuş Mehmet Altun şehit oldu. Millî Savunma Bakanlığından yapılan açıklamada, "PKK/YPG terör örgütü tarafından yapılan sızma girişimi sonrasında çıkan çatışmada, bir kahraman silah arkadaşımız şehit olmuştur. Teröristlerin muhtemel saldırı ve kaçış istikametleri ateş destek vasıtalarıyla derhâl ateş altına alınarak 6 terörist etkisiz hâle getirilmiştir. Bölgeye sevk edilen İHA/SİHA ve destek unsurlarıyla operasyonlar devam etmektedir." ifadeleri yer aldı.⁹

■ IRAK GÜNDEMİ

Irak merkezî hükûmeti ile IKBK arasında 9 Ekim 2020'de imzalanan ve terör örgütü PKK'nın Ninova'nın Sincar ilçesindeki varlığını sonlandıracak olan Sincar Anlaşması'nın uygulanmaya başlandığı ve Irak güçlerinin Sincar'a konuşularak tüm silahlı yapıların Sincar'ı terk ettiği açıklanmıştı. Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) Sincar ilçe sorumlusu Kadir Kaçak ise yaptığı açıklamada, terör örgütü PKK'nın Sincar ilçe merkezi ve Sincar Dağı'ndaki varlığının devam ettiğini söyledi.¹⁰ Diğer taraftan Türkiye Millî Savunma Bakanlığı (MSB), Erbil ile Bağdat yönetimleri arasında imzalanan Sincar Anlaşması'nı destekledikleri belirtti.¹¹

ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, geçici bir süre Bağdat'taki ABD Büyükelçiliğindeki diplomatların sayısının azaltılacağını belirtirken bu süreçte ABD'nin Bağdat Büyükelçisi Matthew Tueller'ın görevinin başında olacağı bildirildi. Ayrıca 3 Ocak 2020'de ABD saldırısını sonucu öldürülen İran Devrim Muhafızları Kudüs Gücü Komutanı Kasım Süleymani'nin ölümünün birinci yılında Irak'ta gerilimin artacağı öngörülerek bu yönde bir karar alındığı kaydedildi.¹²

8 <https://www.syriahr.com/en/194358/>

9 <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/zeytin-dali-bolgesinde-1-asker-sehit-oldu/2064244>

10 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/sincari-terk-ettigi-one-surulen-terror-orgutu-pkknin-bolgedeki-varliginin-devam-ettigi-belirtiyor/2066435>

11 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/061220204>

12 <https://www.politico.com/news/2020/12/02/trump-pulls-diplomats-out-of-iraq-442250>

Bahreyn'in başkenti Manama'da düzenlenen güvenlik konferansına katılan Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin, daha pragmatik politikalarla bölgesel çatışmaların önlenmesi çağrısında bulundu. Bakan Hüseyin, bölgedeki krizleri barışçıl yollarla yatıştırmak için istikrarlı, gerçekçi ve kalıcı politikalar izlenmedikçe Ortadoğu'da istikrarın sağlanamayacağını vurguladı. Açıklamalarının devamında Hüseyin, Irak'ın çatışmalar için bir alan veya komşu ülkelere saldırmak için bir sıçrama tahtası olmaması gerektiğini ifade etti.¹³

Ninova Milletvekili Lilyar Muhammed Ali "TİKA ve Türkiye'nin Musul Başkonsolosu'nun bölgeye gerçekleştirdiği ziyaretten şeref duyduk. Her zaman bizleri desteklediler, yardımlarını ilettiler. Türkiye Cumhuriyeti'ne ne kadar teşekkür etsek az" ifadelerinde bulundu.¹⁴

Iraklı Milletvekili Muhammed el-Baldavi, ABD baskısının Irak'ın Çin ile yaptığı anlaşmaları uygulamasına engel olduğunu ifade etti. Diğer taraftan el-Baldavi, Bağdat ile Pekin arasındaki anlaşmaların Irak'ın ileri bir seviyeye gelmesine ve ekonomisini iyileştirmesine yardımcı olacağını belirtti.¹⁵

Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Erşat Salih'i telefonla arayarak ağabeyi Kemal Salih'in eşinin vefatı dolayısıyla taziye dileklerini iletti.¹⁶

• Güvenlik:

İsrail Başbakanlık Sözcüsü Ofir Gendelman, Tahran'ın İranlı bilim insanının öldürülmesine misilleme olarak, aralarında IKBY'nin de bulunduğu birkaç yerde İsrail vatandaşlarına saldırılar düzenleyebileceği konusunda uyardı. IKBY ise bu açıklama karşısında, İran'ın IKBY'de hiçbir çıkarı olmadığını ve bölgede İsrail vatandaşının bulunmadığını belirtti.¹⁷

Sincar'da terör örgütü PKK'nın Sincar uzantısı olan YBŞ'nin Haşdi Aşairi kuvvetlerine dâhil olacağı öğrenildi.¹⁸ Hanesor Meclisi Eş Başkanı Dahil Murad, "YBŞ ile ordu arasında varılan anlaşma gereği Sincar merkezindeki ana karakollar Irak federal polisine devredildi. YBŞ'li-ler de kentten 2-3 kilometre uzakta konumlanacak." dedi.

Iraklı kaynaklar, İran Devrim Muhafızları'nın komutanlarından birinin Irak-Suriye sınırında aracına düzenlenen hava saldırısı sonucu öldürüldüğünü bildirirken araçta bulunan üç kişinin de hayatını kaybettiğini aktardı.¹⁹ Diğer taraftan olaya ilişkin basın mensuplarına açıklama

13 <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/051220202>

14 <https://www.tbajansi.com/telafer-milletvekili-aliden-turkiyeye-tesekkur/>

15 <https://www.basnews.com/en/babat/652996>

16 <http://www.turkmenelhaber.net/turkmeneli/item/20615-bakan-cavusoglu-ndan-salihi-ye-taziye-telefonu.html>

17 <https://www.basnews.com/en/babat/652916>

18 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/0512202010>

19 <https://www.reuters.com/article/iraq-iran-syria-militias/air-strike-kills-irgc-commander-at-iraq-syria-border-iraqi-officials-idUSKBN28A2SB>

yapan İran Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Sait Hatipzade, “Şu ana kadar Irak-Suriye sınırında İranlı komutanın öldüğüne dair herhangi bir bilgi almadık. Bu sahte bir haber olabilir.” dedi.²⁰

Irak Medya Güvenlik Ağı yaptığı açıklamada, Ortak Operasyonlar Komutanlığı'nın emri ile Uluslararası Koalisyon'a ait uçakların Irak'ın Selahaddin vilayetinin kuzeyinde düzenledikleri hava saldırısı sonucunda terör örgütü IŞİD'e ait beş sığınağı imha ettiklerini bildirdi.²¹

• Ekonomi:

Irak Parlamentosu Maliye Komisyonu Üyesi Cemal Koçer, Irak hükûmetinin 2021 bütçesi için Parlamento'ya sunacağı teklif konusunda hızlı davranmalarını talep ettiklerini belirterek bütçe teklifi Parlamento'ya sunulduğu takdirde hızla görüşüleceğini ve onaylanacağını dile getirdi. Ayrıca Koçer, zorunlu nedenlerden dolayı memur maaşlarında kesintiye gidilebileceğini açıkladı.²²

IKBY Başbakanı Mesrur Barzani, Irak hükûmeti ile devam eden görüşmelerde kaydedilen ilerlemeyi konuşmak amacıyla Bağdat İlişkileri Üst Düzey Komitesi ile bir araya geldi. Yapılan görüşme sonrasında Erbil ve Bağdat'ın 2021 bütçe tasarısı üzerinde “karşılıklı mutabakata” ulaştığı bildirildi.²³ Başbakan Barzani'nin görüşmede, IKBY'nin “Irak anayasasında yer alan mali haklarını” savunmaya devam edeceğini vurguladığı belirtildi.²⁴ Ayrıca Başbakan Barzani'nin Erbil'in mali ödemeler ve federal bütçeden pay alması hakkında Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi'ye ayrıntılı bir mektup gönderdiği kaydedildi.²⁵

• Sağlık ve Sosyal Hayat:

İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW) Irak hükûmetinin ülkedeki göçmen kamplarını yıl sonuna kadar kapatma kararını eleştirerek göçmen kampları kapatılırsa binlerce insanın evsiz kalacağı uyarısında bulundu. Ayrıca ev, gıda, içme suyu, sağlık muayenesi ve diğer hizmetler sağlanmadan göçmenlerin kamptan zorla çıkarılmamaları gerektiğini söyledi.²⁶ Birleşmiş Milletler de Irak hükûmetinin bu kararı karşısında göçmen kamplarında yaşayan insanların kaderi hakkında ciddi endişe duyduğunu belirtti.²⁷

Necef Valisi Luay el-Yasir 2 Aralık 2020'de yaptığı açıklamada, Irak'ı Necef üzerinden Suudi Arabistan'a bağlayan kara yolu projesinin başladığını duyurdu. Yasir projenin endüstri, tarım

20 <https://tr.mehrnews.com/news/1890828/Tahran-dan-%C4%B0ranl%C4%B1-komutan-%C5%9Fehit-oldu-iddias%C4%B1na-yan%C4%B1t>

21 <https://turkish.aawsat.com/home/article/2665826/uluslararası-koalisyonun-irak'taki-hava-saldırısında-deaş'e-ait-5-sığınak-yok>

22 <https://www.basnews.com/tr/babat/652952>

23 <https://www.kurdistan24.net/en/news/0d5b6a7c-b8c0-449a-9fbf-d7d6eff6f3af>

24 <https://www.basnews.com/en/babat/653042>

25 <https://www.basnews.com/en/babat/652959>

26 <https://turkish.aawsat.com/home/article/2660111/insan-hakları-izleme-örgütü-irak-hükümetinin-göçmen-kamplarını-kapatma>

27 <https://www.kurdistan24.net/en/news/c1037a90-2dc4-485a-9eff-8a0d1f28a4f5>

ve ticaret sektörleri üzerinde olumlu etkisinin olduğunu belirterek yolun içinden geçeceği birçok köyün de ekonomisini canlandıracağını ifade etti.²⁸

Irak Sağlık Bakanlığı, koronavirüs (Covid-19) ile mücadele kapsamında ABD merkezli ilaç şirketi Pfizer tarafından geliştirilen aşığı satın almak için hazırlık yaptıklarını duyurdu. Ayrıca Bakanlık, aşı üretimi üzerine çalışan firmalarla temas hâlinde olduklarını belirterek Irak nüfusunun %20'sini kapsayacak miktarda aşığı güvence altına almak için Küresel Aşı İttifakı (GAVI) ile bir anlaşmaya varıldığı bildirdi.²⁹

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset:

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı ve Kerkük Milletvekili Erşat Salihi, merkezî hükûmet ile İKBY arasında imzalanan Sincar Anlaşması'nın uygulanma sürecine ilişkin açıklamalarda bulundu. Salihi, terör örgütü PKK'nın Sincar'daki mevcut konumunda bir "yer değiştirme" taktiği uyguladığını belirterek Sincar'dan çekilecek PKK militanlarının Irak'ın farklı bölgelerinde konuşlanmasına dikkat edilmesi gerektiği noktasında uyarılarda bulundu. Salihi, PKK'nın Sincar'dan Mahmur, Kifri ve özellikle Kerkük civarında bulunan bölgelere yerleşmemesi için gerekli tedbirlerin bir an önce alınması noktasında merkezî hükûmete çağırıda bulundu. Musul'un diğer bir ilçesi olan ve Türkmen nüfusunun da yoğun olarak yaşadığı Telafer'e ilişkin de açıklamalarda bulunan Salihi, PKK'nın Sincar'ın ardından bir sonraki hedefinin Telafer olabileceğini vurguladı.³⁰

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı'ndan (TİKA) oluşan heyet, Musul vilayetine bağlı Telafer'e ziyarette bulunarak bölgedeki yetkililer ile görüşmeler gerçekleştirdi. TİKA Ortadoğu ve Afrika Daire Başkanı Bülent Korkmaz başkanlığındaki heyete Türkiye'nin Musul Başkonsolosu Mehmet Küçüksakallı da eşlik etti. Telafer Kaymakamlığına bir ziyaret gerçekleştiren TİKA heyeti ve Küçüksakallı, Telafer Kaymakamı Muhammed Şerif tarafından karşılandı. Ziyaret esnasında yapılan görüşmeye Telafer Türkmen Milletvekili Lilyal Muhammed Ali, ITC Yürütme Kurulu Üyesi Nureddin Kaplan, Türkiye Maarif Vakfı Okullarından ve Türk Kızılayından heyetler de katıldı.³¹

Musul Başkonsolosu Mehmet Küçüksakallı, TİKA heyeti ile Telafer'deki temasları kapsamında Telafer Hastanesi'ne de bir ziyarette bulunarak heyet ile hastane yönetimine iki anestezi cihazı hibe etti. Küçüksakallı ve TİKA heyeti ayrıca ITC Telafer ve İyaziye temsilciliklerini de ziyaret etti. Ziyaret sonrası açıklama yapan Küçüksakallı, görüşmede Türkiye'nin desteklerini teyit ettiklerini, Türkmenlerin birlik ve beraberliklerinin önemini vurguladıklarını dile getirdi.³²

28 <https://www.middleeastmonitor.com/20201202-iraq-launches-road-project-with-saudi-arabia/>

29 <https://www.thebaghdadpost.com/en/Story/50900/Iraq-Prepares-to-Provide-Vaccines-for-20-of-its-Population>

30 <https://www.facebook.com/Turkmenelitv1/posts/3466782243418661>

31 <https://www.tbajansi.com/tika-ve-turkiyenin-musul-baskonsoloslugundan-telafer-ziyaret/>

32 <https://twitter.com/MKSakalli/status/1334523186289971205?s=20>

İKBY Etnik ve Dinî Unsurlardan Sorumlu Bakan Aydın Maruf Kerkük'te Türkmen Aşiretler ve Ayan Meclisini ziyaret etti. Türkmen bölgelerindeki mevcut sorunların ele alındığı bildirilen ziyarette ayrıca İKBY'de yaşayan Türkmenlerin durumunun da ele alındığı bildirildi.³³

Irak medyasında yer alan haberlere göre Kerkük'teki Kürt siyasi partilerinin, hâlihazırda Kerkük Valiliğinde vekâleten bulunan Rakan Said Cuburi'nin yerine başka birinin görevlendirilmesini sağlamak amacıyla bir toplantı düzenledikleri belirtildi.³⁴ KYB Kerkük Teşkilatı Başkan Yardımcısı Hiyat Tahir yaptığı açıklamada Kürt siyasi partilerin Rakan Said Cuburi'nin uyguladığı politikalarından rahatsız olduğunu, özellikle mevcut durumda bir vilayet meclisinin olmamasının, Cuburi'yi tek başlı ve keyfi bir yönetime ittiğini vurgulamıştır.

Öte yandan Kerkük Arap Meclisi Hatem el-Tayi, Irak Cumhurbaşkanı Berham Salih liderliğinde KYB temsilcileri ve Kerkük Arap Meclisi arasında bir toplantı gerçekleştirildiğini; görüşmede İKBY'deki Arap tutuklular, Kerkük'te yıkılan Arap köyleri ve BM'nin çizeceği bir yol haritası kapsamında Kerkük'teki yönetimde yetkilerin paylaşılması için bir komisyonun kurulması hususlarının masaya yatırıldığını aktardı. Tayi, söz konusu komisyon ile yetkilerin paylaşılması hususunda olumlu tavır otaya koyduklarını belirtirken diğer yandan KYB'nin iddia ettiğinin aksine Kerkük Vali Vekili Rakan Said Cuburi'nin Kerkük'te tek taraflı bir politika gütmeye başladığını vurguladı.

Irak Cumhurbaşkanı Berham Salih liderliğinde KYB ve Kerük Arap Meclisi arasında gerçekleştirilen görüşmeye ilişkin KYB tarafından yapılan açıklamada³⁵ ise aşağıdaki konuların görüşmede ana gündem maddesi olarak ele alındığı bildirilmiştir:

- Kerkük'teki yerel yönetimde tüm bileşenler arasındaki dengenin sağlanması ve bu kapsamda merkezî hükûmet ile BM gözetmenliğinde bir komisyonun kurulmasıyla dengeli yerel yönetimin istikrarlı bir zemine oturtulması.
- Kerkük'teki güvenliği sağlayacak tüm bileşenlerden oluşan ortak bir güvenlik gücünün kurulması.
- Kerkük Havalimanı'nın açılması.
- Irak Bakanlar Kurulu kararı ve 140. Maddenin Uygulanması Komisyonunun tavsiyeleri doğrultusunda Kerkük'teki tarım arazisi sorunlarının çözümü için harekete geçilmesi.
- Gerekli kamu hizmetlerinin sağlanması için Kerkük Belediyesinin görevlendirilmesi.

ITC Başkan Yardımcısı Hasan Turan, Irak Ulusal Güvenlik Müsteşarı Kasım el-Araci'nin yaptığı açıklamada Sincar'ın ardından Kerkük'te de sorunların çözümü için harekete geçeceklerini ifade etmesine tepki gösterdi. Turan, Kasım Araci'nin ifadelerini başarısız bir açıklama

33 <https://www.facebook.com/Turkmenelitv1/posts/3469155349848017>

34 <https://baghdadtoday.news/ar/news/139170/A>

35 https://www.pukmedia.com/AR_Direje.aspx?Jimare=151325

olarak nitelerken Kerkük'te mevcut durumun Sincar ile kıyaslanamayacağını, Kerkük'te güvenlik ve istikrarın bulunduğunu vurguladı.³⁶

• Güvenlik:

Kerkük Türkmeneli Ülkü Ocakları tarafından yapılan açıklamada, 5 Aralık akşamı Türkmeneli Ülkü Ocakları binasının kimliği belirsiz kişiler tarafından silahlı saldırıya uğradığı belirtildi. Herhangi bir can kaybı veya ciddi bir can kaybının olmadığı aktarıldığı açıklamada, olayın ardından güvenlik güçlerinin bölgeye ulaştığı ifade edildi. Ayrıca açıklamada defalarca tekrarlanan bu saldırıların Türkmen milletine ve özellikle Türkmen Milliyetçi Hareketi'ne yönelik kin ve nefreti ortaya çıkardığı vurgulanmıştır.³⁷

Kerkük'ün güneyindeki Reşad nahiyesinde gerçekleştirilen terör operasyonunda IŞİD'e ait altı sığınagın imha edildiği açıklandı. Kerkük Polis Müdürü Ali Kemal tarafından yapılan açıklamada, Federal Polis Gücü tarafından düzenlenen operasyonda örgüte ait çok sayıda silah, mühimmat ve yaşam malzemesinin ele geçirildiği ve operasyonun bilhassa Garha Vadisi yakınlarda gerçekleştirildiği vurgulandı.³⁸

Diğer yandan Kerkük'ün Dibis bölgesinde IŞİD karşıtı koalisyon güçlerine ait savaş uçaklarının düzenlendiği hava operasyonlarında, bölgedeki bir tünel içerisinde gizlenen altı IŞİD militanının etkisiz hâle getirildiği açıklandı. Öte yandan Irak Güvenlik Medya Ağı tarafından yapılan açıklamaya göre Selahattin vilayeti başta olmak üzere ülkenin farklı noktalarında da hava operasyonlarının devam ettiği bildirildi.

• Sağlık & Sosyal Hayat:

Kerkük'ün güneydoğusundaki Şerikettarık bölgesinde özellikle koronavirüs hastalarının tedavisinde kullanılmak üzere inşa edilen Shifa Hastanesi'nin açılışı gerçekleştirildi. Irak Sağlık Bakanı Dr. Hasan Temimi'nin katılımıyla gerçekleşen açılışa Kerkük Valisi Rakan Said Cuburi, ITC Kerkük Milletvekili Ahmet Haydar, Şii Dinî Mercî Ayetullah Sistani'nin Kerkük temsilcisi Seyyit Muhsin Battat, Kerkük Sağlık Dairesi Genel Müdürü Dr. Nebil Boşnak ve çok sayıda yetkili de katıldı.³⁹

■ IKBY GÜNDEMİ

30 Kasım 2020'de yapılan IKBY Parlamento toplantısında, oturumun konusunu oluşturan "gençlerin yurt dışına göç etmesi" yerine muhalif milletvekilleri ile hükûmette yer alan Goran (Değişim) Hareketi ve Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) içindeki bazı milletvekillerinin memur maaşlarının tartışılmasını istemesi üzerine gerginlik yaşanarak Parlamento Başkanı

36 <https://ninanews.com/Website/News/Details?Key=874390>

37 <https://twitter.com/Turkmeneliocak/status/1335310623496937475?s=20>

38 <http://www.turkmenelihaber.net/turkmeneli/item/20609-kerkuk-un-guneyindeki-resad-nahiyesi-nde-teror-orgutu-deas-a-ait-6-siginak-imha-edildi.html>

39 <http://www.turkmenelihaber.net/turkmeneli/item/20600-koronavirus-hastalarinin-tedavisi-icin-kerkuk-te-yeni-bir-hastane-acilisi-yapildi.html>

tarafından toplantı belirsiz bir tarihe ertelendi. Ayrıca oturumdan birkaç gün önce, 37 milletvekili tarafından memur maaşlarının gecikmesi üzerine hükûmetin sorumlu yetkililerinin Parlamento'ya çağırılması önerisinin Parlamento Başkanlığına sunulduğu ancak bu önerinin oturum gündeminde yer almadığı belirtildi.⁴⁰ Yaşanan tartışma sırasında, Parlamento Başkanı'nın isteği üzerine mikrofon ve kameraların kapatıldığı ve oturum salonunun ışıklarının söndürüldüğü buna karşın muhalif milletvekillerinin olayları cep telefonları ile çekip sosyal medya hesaplarından paylaştığı bildirildi.⁴¹ Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) ise yaşanan olayları muhalif milletvekillerine yakışmayan bir davranış olarak nitelendirerek "Parlamento toplantılarını kaosa çevirme girişiminin" hiç kimse tarafından kabul edilmeyeceğini belirtti. Diğer taraftan KYB ile Goran Hareketi iktidar ile muhalefet arasında ılımlı bir tutum sergilerken Yeni Nesil Hareketi, Kürdistan İslami Birlik Partisi (Yekgirtu) ve Kürdistan İslami Cemaati'nin (Komal) sert tutumlarda bulunarak IKBY'de KDP ve KYB iktidarının başarısızlığa uğradığı yönünde açıklamalar yaptıkları aktarıldı.⁴² Parlamentoda yaşanan olaylarda milletvekillerinin davranışları bazı analizciler tarafından takdirle karşılanırken⁴³ bazılarına göre muhalif milletvekillerinin "KDP'ye bahane verdiği" yönünde değerlendirildi. Öte taraftan KYB Eş Başkanı Bafel Talabani ile KDP Başkan Yardımcısı Neçirvan Barzani'nin yaptıkları görüşme sonrasında, Parlamantonun 2021 Mart ayına kadar toplantı yapmayacağı bildirildi. Ancak bu konuda son kararın Parlamento Başkanlığına bırakıldığı söylendi.⁴⁴ IKBY Parlamentosu İç Tüzüğüne göre, 1 Ocak-1 Mart 2021 tarihleri arasında meclis tatile girecek.

KYB Eş Başkanı Bafel Talabani IKBY'deki ekonomik krizin çözümünün Bağdat'ta olduğunu belirtti. IKBY'deki basın mensuplarına açıklamalarda bulunan Talabani, KYB'nin petrol dosyası hakkında bilgilendirilse de Türkiye ile IKBY arasındaki 50 yıllık anlaşma hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ifade etti. Ayrıca IKBY'nin bütün sınır kapılarında kaçakçılık olduğunu belirterek IKBY'nin tek başına memur maaşlarını ödeyemeyeceğini söyledi. Talabani, Irak'ta erken seçimin olmayabileceği yönünde açıklamada bulunarak Kerkük Valiliğinin Türkmenlere verilmesinin imkânsız olduğunu belirtti.⁴⁵

Ammar el-Hekim liderliğindeki Irak Ulusal Hikmet Akımı MKYK üyesi Fehd Cuburi, Irak'ta yapılacak erken seçimlerde ulusal bir ittifak kurulması için bütün Kürt siyasi partiler ile müzakerelere başlayacağını duyurdu. Cuburi, yakın zamanda Ulusal Hikmet Akımı'ndan bir heletin erken seçimlerle ilgili Kürt siyasi partilerini ziyaret edeceğini dile getirdi.⁴⁶

40 <https://esta.krd/18467/>

41 <https://www.sharpress.net/all-detail.aspx?Jimare=181746>

42 <https://esta.krd/18258/>

43 <https://www.mewdamedia.com/articles/12180>

44 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=7265

45 <https://www.rudaw.net/sorani/interview/29112020>

46 <http://skurd.net/2020/11/28/>

• Ekonomi:

IKBY'nin ekim ayı memur maaşlarını %21 kesinti ile ödemeye başladığı duyuruldu. Başbakan Mesrur Barzani, IKBY'nin iç gelirinın memur maaşlarını ödemek için yeterli olmadığı belirterek Bağdat'tan 320 milyar dinar borç alınacağını söyledi.⁴⁷ IKBY Sözcüsü Cutyar Adil ise memur maaşlarının ödenmesi amacıyla IKBY'nin 205 milyon dolar borç aldığını açıkladı. IKBY'nin Meclis onayı olmadan 205 milyon dolar borcu nasıl aldığı IKBY gündeminde tartışma yarattı.⁴⁸

IKBY Turizm Kurulu Sözcüsü Nadir Rosti, turizm sektörünün koronavirüs (Covid-19) salgının başlangıcından bu yana 500 milyon dolar zarara uğradığını açıkladı. Ayrıca Rosti, salgının ilk aylarına göre şu anda turizm sektörünün daha iyi olduğunu ve koronavirüse (Covid-19) karşı tedbirler alınarak turizm mekanlarının açıldığını dile getirdi.⁴⁹

• Güvenlik:

Süleymaniye vilayetinde memur maaşlarının zamanında ödenmemesi üzerine düzenlenen gösterilerin şiddetlendiği ve içinde Goran Hareketi milletvekillerinden birinin de bulunduğu 40 kişinin yaralandığı belirtilirken yaralıların durumunun ağır olmadığı kaydedildi.⁵⁰ Süleymaniye Güvenlik Komitesi ise bundan sonra önceden izin alınmadan hiçbir gösterinin yapılmayacağını açıkladı.⁵¹ İçinde bazı öğretmenlerin de yer aldığı göstericilerin güvenlik güçleri tarafından yakalandığı ve 24 saat geçmeden serbest bırakıldığını bildirildi.

Sağlık ve Sosyal Hayat:

IKBY'de tespit edilen toplam koronavirüs salgınında (Covid-19) vaka sayısı 98.109'a yükselirken, virüs nedeniyle hayatını kaybeden kişilerin sayısının 3.212 olduğu kaydedildi. Virüsün yayılarak sağlığına kavuşan kişi sayısı ise 61.962'ye ulaştı.⁵²

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ**• Suudi Arabistan:**

Suudi Arabistan, İsrail uçaklarının BAE yönündeki uçuşlarında ülkenin hava sahasını kullanmasına izin verdi. Karar, Suudi yetkililer ve Beyaz Saray kıdemli danışmanı Jared Kushner arasındaki görüşmeden sonra alındı.⁵³

47 <https://www.peyserpress.com/detail/6822>

48 <https://www.sharpress.net/all-detail.aspx?Jimare=181946>

49 <https://www.basnews.com/so/babat/649489>

50 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/0312202020>

51 <https://www.peyserpress.com/detail/6828>

52 <https://www.rudaw.net/sorani/health/051220207>

53 <https://www.aljazeera.com/news/2020/11/30/saudi-arabia-approves-israeli-jets-in-air-space-as-kushner-visits>

Suudi Arabistan'ın BM Dâimi Temsilcisi Abdulah el-Muallimi salı günü İranlı nükleer bilimci Muhsin Fahrizade'nin öldürülmesini sert bir şekilde eleştirdi ve duygusal tepki vermenin olumlu sonuçlar getirmeyeceğini vurgulayarak İran'ı durumu tırmandırmamaya çağırdı.⁵⁴

Prens Türki bin Faysal El Suud, İsrail Dışişleri Bakanı'nın da uzaktan katıldığı Bahreyn'deki Manama Diyaloğu güvenlik konferansında İsrail'i sert bir şekilde eleştirerek Filistin-İsrail ihtilafının iki devletli bir çözümle çözümlenmesinin önemini vurguladı.⁵⁵

• Birleşik Arap Emirlikleri (BAE):

Geçtiğimiz haftalarda ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından onaylandığı duyurulan BAE'ye silah satışına yönelik tepkiler ve satışı engelleme çabaları devam ediyor. Bu kapsamda, 29 silah kontrolü ve insan hakları örgütü 23 milyar dolarlık füze, savaş uçağı ve insansız hava araçlarının BAE'ye satışına karşı ABD Kongresine anlaşmayı engellemesini isteyen bir mektup gönderdi.⁵⁶

İran ile gerilimli bir ilişkiye sahip olan BAE, geçtiğimiz hafta İranlı üst düzey bir nükleer bilim insanı olan Muhsin Fahrizade suikastını kınadı.⁵⁷

• Katar:

Geçtiğimiz hafta 2017 yılından beri devam eden Körfez Krizi'nin çözümüne yönelik olarak birçok olumlu açıklama yapıldı. Yapılan görüşmeler sonucunda Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Faysal bin Farhan El Suud sürecin önemli ilerleme kaydettiğini ve kapsamlı ve tatmin edici bir çözümün ve nihai anlaşmanın çok yakın olduğunu açıkladı.⁵⁸ Benzer şekilde Katar Dışişleri Bakanı Şeyh Muhammed bin Abdurrahman es-Sani'de krizin sona ereceğine yönelik olarak umutlu bazı hareketliliklerin olduğunu açıkladı. Körfez Krizi'nin çözümü için önemli ara buluculuk faaliyetleri yürüten Kuveyt'ten de konu ile ilgili olarak olumlu açıklamalar geldi. Şeyh Ahmed Nasır el-Sabah tüm tarafların nihai bir anlaşmaya varma konusunda verimli görüşmeler yapıldığı açıklayarak Jared Kushner'e konu ile ilgili gösterdiği çabalar için teşekkür etti.⁵⁹

Katar, ülkenin ekim ayında Doha'da vatandaşlarının bir dizi zorla tıbbi muayeneyi kınamasının ardından Avustralya kuzu endüstrisi için 2023 yılına kadar devam etmesi gereken yıllık 300 milyon dolarlık ticaret sübvansiyonunu iptal ettiğini açıkladı.⁶⁰

54 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/saudi-arabia-slams-killing-of-iranian-nuke-scientist/2062162>

55 <https://www.aljazeera.com/news/2020/12/6/saudi-prince-strongly-criticises-israel-at-bahrain-summit>

56 <https://www.reuters.com/article/usa-emirates-arms-ngos-idUSKBN28A2AK>

57 <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-11-30/uae-condems-iranian-scientist-assassination-as-threat-to-peace>

58 <https://www.aljazeera.com/news/2020/12/5/saudi-arabia-says-allies-on-board-for-resolution-of-gulf-crisis>

59 <https://www.trtworld.com/middle-east/gulf-nations-see-progress-towards-settling-qatar-blockade-row-42059>

60 <https://www.middleeastmonitor.com/20201201-qatar-cancels-300m-annual-trade-subsidy-with-australia-over-airport-search-debacle/>

Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamed es-Sani, Jared Kushner ile çarşamba günü Doha'da bir görüşme gerçekleştirdi ve görüşmede bölgesel ve uluslararası meselelerin üzerinde durulduğu açıklandı.⁶¹

Katar ve ABD, salı günü Savunma Bakanlıkları arasında yürütme düzenlemesi çerçevesinde bir denizcilik anlaşması imzaladı. Anlaşma denizcilik faaliyetleri ve Katar limanları ile ilgili olduğu duyuruldu.⁶²

• Kuveyt:

Kuveyt hükûmeti, 5 Aralık tarihinde Parlamento Seçimlerini gerçekleştirdi.⁶³ Seçim sonuçlarına göre 31 kadın adaydan kimse Parlamento'ya giremedi. Oy kullanan vatandaşların oranı %60 olarak açıklandı ve beklenenden yüksek olduğu belirtildi.⁶⁴ 6 Aralık tarihinde ise Kuveyt Emiri Şeyh Nefaz, Başbakan Şeyh Sabah'ın hükûmetinin istifasını kabul etti.⁶⁵

Kuveyt Emiri Şeyh Nefaz, Körfez Krizi'nin çözülmesi adına anlaşma çalışmalarını takdir ettiklerini ve memnun olduklarını açıkladı. Krizin çözülme isteğinden iki tarafından da pan-Körfez ve pan-Arap dayanışmasını, birliği ve istikrarı sürdürmeyi hedeflediklerinin söylenebileceğine belirtti.⁶⁶

• Umman:

IISS tarafından düzenlenen Manama Diyalogları süresince Umman Dışişleri Bakanı, Bahreyn ve Suudi Arabistan Dışişleri Bakanları ile görüşme gerçekleştirdi. Tarihsel ilişkilere değinilirken ilişkilerin nasıl geliştirebileceğine, bölgesel gelişmeler ve ortak çıkarlar üzerine görüşüldü.⁶⁷

Savunma İşleri için Yardımcı Başbakan olarak görev yapan Sayyid Shihab, İran Büyükelçisi Mu'askar Al Murtafa' Ali Nacefi'yi makamında ağırladı. Dostça ilişkiler sürdüren iki ülkenin ortak meseleleri üzerine görüşüldü.⁶⁸

• Bahreyn:

Bahreyn'den bir heyetin İsrail'e ziyareti sonrasında İsrail ile Bahreyn arasında teknik iş birliği, inovasyon ve teknoloji transferi gibi konuları kapsayan üç mutabakat zaptı imzalandı. İmza töreni Kudüs'te gerçekleştirildi.⁶⁹ Daha sonra İsrail Ekonomi Bakanı bir açıklamada ya-

61 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/qatar-emir-kushner-discuss-regional-developments/2063337>

62 <https://www.thepeninsulaqatar.com/article/01/12/2020/Qatar,-US-sign-bilateral-military-agreement>

63 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2943155&Language=en>

64 <https://gulfnnews.com/world/gulf/kuwait/kuwait-election-results-big-changes-all-male-new-parliament-1.75703064>

65 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2944372&Language=en>

66 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2943142&Language=en>

67 <https://timesofoman.com/article/foreign-minister-holds-bilateral-meetings-with-saudi-bahraini-counterparts>

68 <https://timesofoman.com/article/sayyid-shihab-receives-iranian-ambassador>

69 <https://www.bna.bh/en/BahrainandIsraelsigncooperationagreements.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDgqGvX2jzJwHoaGyKHDXsl%3d>

parak Bahreyn ile varılan savunma dışı ticaretten 2021 yılında yaklaşık 220 milyon dolar gelir öngördüklerini belirtti.⁷⁰ Basında Bahreyn Ticaret Bakanına atfedilen ve İsrail ile yapılacak ticarete Filistin topraklarında yer alan İsrail yasa dışı yerleşim bölgelerinden gelen malların da kabul edileceğini ifade eden açıklamalara yer verildi.⁷¹ Fakat Bahreyn resmî haber ajansında bakanlıktan bir yetkiliye dayandırılan ve söz konusu iddiaları yalanlayan bir haber yayınladı. Buna göre Bahreyn bahsi geçen bölgeden yapılacak ithalata izin vermeyecek.⁷² Son olarak İsrail'e yapılan ziyaret esnasında İsrail basınına röportaj veren Bahreyn Ticaret Bakanı ülkesinin İran tehdidine karşı İsrail ile yan yana olduklarını ifade etti.⁷³

• Yemen:

ABD'nin Yemen Büyükelçisi Christopher Henzel güney vilayetlerinden Mahra'ya bir ziyarette bulunarak Vali Muhammed Ali Yasir ile görüştü. Büyükelçi Henzel görüşme sırasında Riyad Anlaşması'nın uygulanması gerekliliğine vurgu yaptı.⁷⁴ Diğer taraftan sözde Husi hükûmetinin Başbakanı Abdulaziz bin Habtur ise Büyükelçisinin bu ziyaretini provokasyon olarak nitelendiren bir açıklama yaptı.⁷⁵

Hudeyde Limanı açıklarında demirli bir hâlde çürümeye terk edilen ve yaklaşık 1,1 milyon varil petrol yükü olan Safer tankeri çevreyi tehdit etmeye devam etmektedir. Daha önce tankere herhangi bir müdahaleyi kabul etmeyen Husi milislerin bu hafta bir BM misyonunun gemide araştırma ve onarım yapmasına izin verdiği haberleri basına yansıdı.⁷⁶

Ekonomik krizle de boğuşan Yemen'de Yemen riyalinin yabancı para birimleri karşısındaki değer kaybı devam ediyor. Bunun üzerine geçici başkent Aden'deki Döviz Büroları Derneği durumu protesto etmek için döviz bürolarının geçici süreyle kapatıldığını açıkladı. Bürolar üç gün kapalı kaldıktan sonra faaliyetlerini kısmen yeniden başlattı.⁷⁷

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Mısır:

Hafta içerisinde, Mısır Cumhurbaşkanı Abdül Fettah el-Sisi ABD Başkanı Donald Trump'ı aradı ve ikili arasında Ortadoğu'da barış üzerine bir görüşme gerçekleşti. Konuşmada Trump Mısır'ın bölgede denge ve barış için ne kadar önemli olduğunu ve ABD'nin yakın müttefikle-

70 <https://www.middleeastmonitor.com/20201202-israel-expects-220m-in-non-defence-trade-with-bahrain-in-2021/>

71 <https://www.aljazeera.com/news/2020/12/3/bahrain-open-to-imports-from-illegal-israeli-settlements>

72 <https://www.bna.bh/en/IndustryMinistrydeniesstatementattributedtoAlZayanionimportofgoodsfromWestBankGolanHeights.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDoS7VNxylymjflNSsRdy94%3d>

73 <https://www.middleeastmonitor.com/20201204-bahrain-israel-on-same-front-against-iran-manama-minister-says/>

74 <https://www.middleeastmonitor.com/20201202-us-envoy-to-yemen-made-surprise-visit-to-mahra-urged-implementing-riyadh-deal/>

75 <https://www.middleeastmonitor.com/20201203-yemens-houthi-govt-condemns-us-envoys-visit-to-mahra/>

76 <https://www.middleeastmonitor.com/20201130-yemens-houthis-allow-un-mission-to-inspect-decaying-tanker/>

77 <https://www.middleeastmonitor.com/20201203-yemen-shuts-exchange-firms-in-aden-as-currency-collapses/>

rinden olduğunu söyledi.⁷⁸ Mısırlı yetkililer, 2016 yılında öldürülen İtalyan öğrenci Giulio Regeni vakasının suçlunun detaylı arama sonucu bulunamaması üzerine geçici süreliğine askıya alındığını duyurdu. Yapılan açıklamanın Roma tarafından anlayışlı karşılandığı belirtildi.⁷⁹ Hafta başında Mısır, Fransa, Yunanistan, Güney Kıbrıs ve BAE'nin katılımıyla Doğu Akdeniz'de donanma ve hava kuvvetlerini içeren bir tatbikata başladı. Tatbikat "Medusa 10" olarak adlandırıldı. Tatbikatın gelecek hafta da devam etmesi beklenmektedir.⁸⁰ Hafta sonunda, Mısır Cumhurbaşkanı Abdül Fettah el-Sisi Paris'i ziyaret etti. Burada ilk olarak Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron ile görüştü. Görüşmede genel olarak, Mısır ve Fransa'nın bölgesel politikalarının benzerliğine ve bölgede dengeyi sağlamak için beraber çalıştıklarına dikkat çekildi. Ayrıca, ortak özelliklerinden bir diğeri olarak da Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a duydukları şüphe olarak gösterildi. El-Sisi'nin Paris ziyaretinin üç gün sürmesi ve bu süreçte birçok Fransız Bakan ile görüşmesi beklenmektedir.⁸¹ Mısır Dışişleri Bakanı Sameh Shoukry Mısır-Suudi siyasi danışma komitesine katılmak üzere Riyad'ı ziyaret etti. Burada Suudi meslektaşısı Prens Faisal bin Farhan Al-Saud ile görüştü. Görüşmede iki ülke arasındaki bağların ve Arap Ulusal Güvenliğinin değerlendirildiği duyuruldu.⁸²

• Libya:

Haftanın başında, Fas'ın Tanca kentinde Libya Temsilciler Meclisi ve Libya Devlet Yüksek Konseyi üyeleri arasında bir koordinasyon toplantısının düzenlendiği bilinmektedir.⁸³ Salı günü görüşmelerin ikinci turunun sona ermesiyle birlikte tarafların çift başlılığı aşmak için Libya Siyasi Anlaşması (2015) çerçevesinde birlikte hareket etme kararına vardıkları açıklanmıştır.⁸⁴ Bu hafta Libya'daki Amerikan Ticaret Odası, ABD'nin Trablus Büyükelçisi Richard Norland ve Amerikan şirketler arasında sanal bir toplantı gerçekleştiği bilinmektedir. Libya'da yapılacak yatırımların konu edildiği toplantıda, Libya'nın güvenilir ve kuvvetli bir ortak olabileceğinin altı çizilmiştir.⁸⁵ Salı günü, BM öncülüğünde yürütülen Libya Siyasi Diyalog Forumu'nun dördüncü turunun başladığı bilinmektedir. Bu turda Başbakan ve Başkanlık Konseyi için isimlerin hangi yolla seçilecek olduğunun belirlenmesi hedeflenmiştir.⁸⁶ Perşembe ve cuma günü bahsi geçen seçim mekanizmasına dair oyların kullanılması üzerine, BM Genel Sekreteri Libya Özel Temsilcisi Vekili Stephanie Williams'ın cumartesi günü tarafları sanal bir toplantı yoluyla sonuçlarla ilgili bilgilendirdiği ve sonraki aşamaların tar-

78 <https://www.jpost.com/middle-east/egypts-key-role-to-strengthen-peace-in-the-middle-east-651157>

79 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/395891/Egypt/Politics-/Cairo-says-Regeni-killer-still-unknown,-investigat.aspx>

80 <https://greece.greekreporter.com/2020/12/02/greece-joins-egypt-uae-france-and-cyprus-for-military-drills-in-the-med/>

81 <http://www.digitaljournal.com/news/world/macron-urged-to-press-ally-sisi-on-rights-in-paris-visit/article/582137>

82 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/395934/Egypt/Politics-/Egypt-FM-Shoukry-heads-to-Riyadh-to-chair-Egyptian.aspx>

83 <https://www.libyaherald.com/2020/12/01/hor-and-hsc-1313-committee-meets-in-tangiers/>

84 <https://www.libyaherald.com/2020/12/02/hor-and-hsc-tangiers-meeting-forms-working-group-on-unification-of-institutions/>

85 <https://www.libyaherald.com/2020/12/02/american-companies-express-a-strong-desire-to-help-rebuild-libyas-infrastructure-and-economy-u-s-embassy/>

86 <https://www.aa.com.tr/en/africa/4th-round-of-libyan-political-dialogue-forum-to-be-held/2061213>

tıslıldığı bilinmektedir.⁸⁷ Libya Ulusal Petrol Şirketi ve Libya Merkez Bankası arasında yaşanan gerilim üzerine Başbakan Serrac bir toplantı çağrısında bulunmuş, Ahmed Muaytik gibi önemli isimlerin bir araya geldiği toplantıda özellikle petrol kullanımı ile ülke ekonomisinin normale döndürülmesi ve petrol gelirlerinin dağılımı üzerinde durulmuştur.⁸⁸ Bu cuma Ulusal Mutabakat Hükûmeti ve İtalya Roma'da askerî ortaklığa dayanan bir anlaşma imzaladığı bilinmektedir. Libya Savunma Bakanı Selahaddin el-Nemrüş'un İtalyan mevkidaşıyla imzaladığı anlaşmanın askerî savunmayla birlikte mayınların temizlenmesini ve yasa dışı göçü de kapsadığı bilinmektedir.⁸⁹

• Tunus:

Bu hafta Libya Ulusal Mutabakat Hükûmeti İçişleri Bakanı Fethi Başağa Tunus'un Libya Büyükelçisi'ni ağırlamıştır. İki ülkenin temsilcilerinin görüşmesinde Tunus'un Libya Siyasi Diyalog Forumu sürecinde oynadığı rol ve koronavirüsün (Covid-19) yayılmasını önlemek adına iki ülke arasındaki sınırdaki alınacak güvenlik tedbirleri gibi konulardan bahsedildiği bilinmektedir.⁹⁰ Bir süredir süren protestolara öncülük eden Tunus işçi sendikalarından Tunus Genel İşçi Sendikası, koronavirüsten kaynaklanan krizin ve bu sebeple artan işsizliğin ele alınmasıyla ilgili ülkenin Cumhurbaşkanı Kays Said'e bir çağrıda bulundu. Tunus kış aylarında çok kez protestolara şahit olmuşsa da salgının etkisiyle özellikle sağlık, ekonomi ve sosyal yaşam alanlarını içeren gerilim katlanmış ve ciddi ayaklanmalara sebebiyet vermiştir.⁹¹ Hafta başında Tunus Başbakanı Hişam el-Meşişi yaptığı açıklamayla Libya ve Cezayir ile şartlar ne olursa olsun, sınırların açık tutulacağını belirtmiştir.⁹² Meşişi protestoların ardından iki haftaya yakın kapatılan yolların açıldığını duyururken protestoların Tunuslulara temel malzemelerin ulaştırılmasını zorlaştırmış olduğunu ve katılımcıların hem kendi can güvenliğini hem de ülkenin güvenliğini tehlikeye attığının altını çizmiştir.⁹³ Son olarak, Japonya Dışişleri Bakanı Toshimitsu Motegi'nin önümüzdeki hafta Tunus da dâhil olmak üzere dört Afrika ülkesini ziyaret etmesi bekleniyor. Motegi konuya ilişkin yaptığı açıklamada, koronavirüs sonrası çeşitli alanlarda kurulacak bağlar ve anlaşmalarla ilgili görüşmek istediğini belirtmiştir.⁹⁴

87 <https://www.libyaherald.com/2020/12/06/lpdf-agree-on-selection-mechanism-for-new-unified-government/>

88 <https://www.libyanexpress.com/outcome-of-emergency-oil-revenue-meeting/>

89 <https://www.libyaobserver.ly/news/libya-italy-sign-military-cooperation-agreement>

90 <https://www.libyanexpress.com/bashagha-welcomes-tunisian-ambassador-in-libya/>

91 <https://www.thenationalnews.com/world/mena/tunisian-labour-union-demands-dialogue-amid-rising-unemployment-and-unrest-1.1121908>

92 <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/tunisia-keep-borders-libya-and-algeria-open-under-any-and-all-circumstances>

93 <https://www.middleeastmonitor.com/20201203-tunisia-to-reopen-roads-and-production-facilities/>

94 <https://mainichi.jp/english/articles/20201204/p2g/00m/0na/089000c>

• Cezayir:

Tunus bu hafta yaptığı açıklamaya Cezayir ve Libya'yla sınırlarını ne olursa olsun açık tutacağını açıklamıştır.⁹⁵ Cezayir Dışişleri Bakanı Sabri Bukadum çarşamba günü yaptığı açıklamada Batı Sahra'da yaşanan krizin çözülmesi için Afrika Birliği'ne bir çağrıda bulunmuştur. Video konferans üzerinden yaptığı konuşmasında Bukadum, Batı Sahra meselesinin Cezayir için önem taşımasıyla birlikte bütün bölgenin barış ve istikrarını tehlikeye atma riskinin üzerinde durmuştur.⁹⁶ Avrupa Parlamentosunun geçtiğimiz hafta Cezayir'deki insan haklarına dair onayladığı kararda Fransa'nın edindiği rol sert tepkilerle karşılandı. Cezayir İletişim Bakanı ve Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü Ammar Belhimer Fransa'yı kınayarak Cezayir'in İsrail Devletiyle iş birliği yapmayı reddetmesinin ve haklı bir davayı savunmasının bedelini ödediğini belirtmiştir.⁹⁷ Ayrıca, Barış Toplumu Hareketi'nin Başkanı Abdurrezzak Mukri de Avrupa Parlamentosunun onayladığı kararla ülkesine şantaj yapmakla suçladı. Mukri yaptığı açıklamada, bu kararlar yeni sömürgeciliğin dayatılmak istendiğinin ve kararın arkasında duranların Cezayir pahasına ekonomik sorunları çözmek istediklerinin altını çizmiştir.⁹⁸ Son olarak, hafta başında yapılan açıklamaya göre bir süredir Almanya'da tedavi görmekte olan Cumhurbaşkanı Tebbun'un birkaç gün içinde döneceği açıklanmış fakat hafta boyunca konuyla ilgili herhangi bir gelişme boy göstermemiştir.⁹⁹

• Fas:

Hafta içinde yayımlanan bir videoda, Fas halkının Filistin halkına desteğini göstermek için İsrail bayrağını yaktığı gözlemlendi. Fas halkının daha önceki haftalarda da İsrail karşıtı protestoları mevcuttur.¹⁰⁰ Libya'daki taraflar kamu kuruluşlarının birleştirilmesi ve tam kapasite çalışması için Fas'ın Tanca kentince görüşmelere başladı. Yapılan ateşkes anlaşmasının akabinde gerçekleştirilen Fas görüşmeleri Libya ve dünya basınınca olumlu karşılandı.¹⁰¹ Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Başkanı Büyükelçi Jerry Matjila, Batı Sahra meselesinde ve Sahrawi halkına verdikleri self-determinasyon referandumu sözünü tutmadıkları gerekçesiyle başarısız olduklarını açıkladı. Meselenin BMGK tarafından çözülmesi talebi geçen hafta Güney Afrika Cumhuriyeti öncülüğünde Afrika Birliği tarafından talep edilmişti.¹⁰² BAE'nin Fas Büyükelçisi Al Asri Aldhaheri ülkesinin Fas ile ikili ilişkilerini geliştirmeyi amaçladığını söyledi. İki ülke arasında tarihî bir bağın bulunduğunu ve BAE'nin Laayoune'da

95 <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/tunisia-keep-borders-libya-and-algeria-open-under-any-and-all-circumstances>

96 <https://www.spsrasd.info/news/en/articles/2020/12/05/29275.html>

97 <https://www.middleeastmonitor.com/20201202-algeria-criticises-french-role-in-eu-resolution/>

98 <https://www.middleeastmonitor.com/20201203-algeria-party-european-parliament-issues-resolution-to-blackmail-country/>

99 <https://www.middleeastmonitor.com/20201130-algerias-president-leaves-german-hospital-back-home-in-coming-days/>

100 <https://en.mehrnews.com/news/166602/VIDEO-Moroccans-burn-Israeli-flag-in-unity-with-Palestine>

101 <https://www.libya-businessnews.com/2020/12/01/libyan-rivals-start-new-talks-in-morocco/>

102 <https://www.spsrasd.info/news/en/articles/2020/12/03/29223.html>

konsolosluk açarak bu bağı daha da güçlendirdiği belirtildi.¹⁰³ El Guergurat'ta Fas hükûmeti ile Sahrawi halkı arasında devam eden savaşın 24. gününde ağır çatışmalar devam etti. Sahrawi Halkı Özgürlük Ordusu birçok cephede Fas mevzilerinin ağır silahlarla bombalanmaya devam edildiğini duyurdu. Ayrıca, bazı medya unsurları Fas'ın kayıplarını Polisario Cephesi'nden ve Sahrawi halkından sakladığı iddia edildi. Sahrawi Halkı Özgürlük Ordusu, BM'nin siyasi bir çözüm taslağı hazırlamadığı müddetçe çatışmaların sonlanmayacağını ve bölgede barışın mümkün olmadığını söyledi.¹⁰⁴

■ ENERJİ GÜNDEMİ

• Dünya Geneli:

OPEC+ mevcut üretim kısıtlamalarının, günlük 500 bin varil arttırılarak gönüllü olarak hafif gevşetildiğini bildirdi.^{105 106}

Rusya'nın en büyük petrol üretimini yapan şirketi Rosneft, aracı kurumların yardımıyla Güney Rusya'da ve Rusya'nın başka bölgelerinde düşük performans gösteren, bazı eski petrol sahalarını yerel şirketlere satmayı planladığını açıkladı.¹⁰⁷

Çin Şangay Uluslararası Enerji Borsası tarafından, 1 Haziran 2021'den itibaren vadeli teslimatlar için ham petrol sepetine, Murban ham petrolünü de ekleyeceği ve bunun Çin'in ham petrol vadeli işlem fiyatının önemini arttırarak bir gösterge fiyatının oluşumunu teşvik edeceği açıklandı.¹⁰⁸

ABD Nüfus Sayım Bürosu tarafından açıklanan ticari verilere göre, ABD'nin toplam ham petrol ihracatı ekim ayında günlük 2,91 milyon seviyesinde kaldı. Eylül ayında gerçekleşen ihracat oranı günlük 3,24 milyon varilken Çin altı ay üst üste ABD'den en çok petrol ithal eden ülke oldu. ABD ihracatında Çin'i sırasıyla Kanada, Hollanda ve Hindistan'ın izlediği açıklandı.¹⁰⁹

Uganda, Fransız TOTAL şirketinin ve Çinli CNOOC şirketinin, ortak girişimi olan ve Batı Sahra bölgesinden geçip Tanzanya'nın Tanga Limanı'na dek uzanan, 1.445 km'lik ham petrol boru hattı projesini onayladığını açıkladı. Boru hattının 3,5 milyar dolara mal olacağı ve bu proje ile Hint Okyanusu kıyısına ulaşarak ticari petrol üretimine başlanmasının önünün açılacağı bildirildi.¹¹⁰

103 <https://www.moroccoworldnews.com/2020/12/327930/ambassador-uae-seeks-exemplary-fulfilling-relations-with-morocco/>

104 <https://www.spsrasd.info/news/en/articles/2020/12/06/29335.html>

105 <https://edition.cnn.com/2020/12/03/business/oil-opec-russia/index.html>

106 <https://www.wsj.com/articles/opec-allies-near-agreement-for-small-production-increase-11606987819>

107 <https://www.oilandgas360.com/rosneft-plans-to-sell-depleted-oil-fields-in-russia-analysts/>

108 <https://www.nasdaq.com/articles/chinas-ine-to-add-murban-crude-oil-for-futures-delivery-from-june-2020-12-01>

109 https://www.argusmedia.com/en/news/2166172-us-crude-exports-down-in-october-china-top-buyer?amp=1&__twitter_impression=true

110 https://pgjonline.com/news/2020/12-december/uganda-gives-environmental-consent-to-35b-oil-pipeline?utm_source=hootsuite&utm_medium=&utm_term=&utm_content=&utm_campaign=

• Ortadoğu:

Irak Petrol Pazarlama Şirketinin (SOMO) açıkladığı verilere göre, kasım ayında ham petrol ihracatı 81,2 milyon varile ulaştı ve bu ihracattan 3,3 milyar USD gelir elde etti. Irak'ın merkezinde ve güneyinde bulunan sahalardan ihracat edilen ham petrol 78 milyon varili bulurken Ceyhan Limanı'ndan ihraç edilen Kerkük petrolünün 2,8 milyar varil olduğu bildirildi.¹¹¹

Iraklı yetkililerin yaptığı açıklamaya göre Kuzey Irak'taki, günde 300 bin varillik rafinaj kapasiteli Siniya rafinerisine IŞİD tarafından roketli saldırı gerçekleştirdiği bildirildi.¹¹² Saldırı sonrası, rafinerinin çalışmasına kısa süreli bir ara verdikten sonra rutin düzenine yeniden döndüğünü açıkladı.¹¹³

Asya rafinerileri, rafineri üretimleri için hem daha uygun maliyetli hem de daha avantajlı olacağını düşündükleri medium-heavy sour sınıfı ham petrol türü olan Irakın yeni Basrah Medium ham petrolünün satışından 2021'de yararlanmaya başlayacaklarını açıkladılar. Yeni Basrah Medium'un, Basrah Light, Saudi Arab Medium, Oman Blend ve diğer Basra Körfezi ham petrol kalitelerine göre daha ucuz bir alternatif olabileceğini de bildirdiler.¹¹⁴

TOTAL, IKBY'de bulunan Sarsang bloğundaki %18'lik hissesini, yaklaşık 500 milyon USD'lik bir gelir elde etme amacıyla satışa sunmayı planladığını açıkladı. TOTAL, hisse satışının amacının, firmanın borçlarını azaltmak olduğunu bildirdi.¹¹⁵

Irak Elektrik Bakanlığı Sözcüsü, kış ayları yüzünden İranın Irak'a ithal ettiği doğal gazın durması sonucunda, özellikle Bağdat ve Irak'ın merkez vilayetlerinde elektrik arzı sorunu yaşandığını bildirdi. Açıklamaya göre, Irak'ın güney vilayetlerinin merkez vilayetlere oranla bu durumdan daha az etkilendiği de bildirildi.¹¹⁶

Yunan enerji şirketi Metka, Libya'nın Tobruk bölgesinde elektrik santrali için yeniden çalışmaların başladığını açıkladı. Libyanın Doğu Akdeniz kıyısındaki Mısır sınırına yakın Tobruk kentinde elektrik üretim santrali projesinin üç yıllık bir gecikmeden sonra, yeniden Libya Genel Elektrik Şirketi ile Yunan Metka şirketi arasında yapılan anlaşmada, Tobruk bölgesinde gazla çalışan bir elektrik santrali kurulacağı açıklandı.^{117 118}

111 <https://www.ina.iq/eng/10101/ministry-of-oil-last-month-revenues-amounted-to-nearly-3-billion>

112 <https://www.urdupoint.com/en/business/fire-at-oil-refinery-in-iraqs-north-followin-1099957.html>

113 <https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Islamic-State-Claims-Attack-On-Iraqi-Refinery.html>

114 <https://www.hellenicshippingnews.com/commodities-2021-asia-looks-to-embrace-new-iraqi-crude-as-refiners-draw-up-cost-cut-plan/>

115 <https://seekingalpha.com/news/3641760-total-seeks-to-sell-stake-in-kurdistan-oil-field-bloomberg>

116 <https://www.rudaw.net/english/middleeast/iraq/031220201>

117 <https://www.libyaherald.com/2020/11/30/greek-energy-company-metka-starts-tobruk-power-station/>

118 <https://constructionreviewonline.com/2020/12/tobruk-power-generation-plant-project-in-libya-re-launched/>

Japonya Ekonomi, Ticaret ve Sanayi Bakanlığı, 3,14 milyon varil depolama kapasitesi kiralamak için Kuveyt devlet şirketi Kuwait Petroleum Corp. ile bir anlaşma imzaladığını açıkladı. Anlaşma ile Covid-19 sonrası Kuveyt, Asya ve Japonya pazarında oluşan talebin, zamanında ve uygun koşullarda karşılanması bekleniyor.¹¹⁹

İtalyan enerji grubu Eni, Kuzey Mısırda kısmen sahibi olduğu Damietta'daki LNG ihracat tesisi ilgili anlaşmazlıkları çözmek için İspanyol gaz şirketi Naturgy'le ve Mısırlı ortaklarla anlaşmalar yaptığını açıkladı. ENI, 2021'in ilk çeyreğine kadar tesisin faaliyete geçmesinin planlandığını da açıkladı.¹²⁰

İran hükûmeti, önümüzdeki İran yılının başlangıcı olan 21 Mart 2021'den 2022'ye kadar yurt içi ve uluslararası piyasalarda günlük 2,3 milyon varil ham petrol ve kondensat satmayı planladığını açıkladı.¹²¹

Hindistan Petrol Bakanı, Joe Biden'ın göreve gelmesinin ardından Hindistanın, İran'dan ve Venezueladan petrol tedarikinin yeniden başlaması konusunda girişimlerde bulunabileceğini açıkladı.^{122 123}

BAE'nin, bu hafta gerçekleştirilen OPEC+ toplantısı sonrası petrol arz kesintilerine daha fazla uyum talep ettiğini belirtmesi, kararların alınmasında gecikmeye sebep olmuştur. BAE'nin bu tutumu OPEC içerisindeki etkisini artırdığını göstermektedir.¹²⁴

Libya Ulusal Petrol Şirketi (NOC) ve TOTAL yetkilileri, geçtiğimiz yıllarda ciddi hasar gören Mabrouk petrol sahası tesislerini iyileştirme hazırlıkları üzerinde toplantı gerçekleştirdiklerini açıkladılar. Ayrıca iki tarafta, uzun, orta ve kısa vadeli petrol üretimini artırma planlarını ele aldıklarını ve North Gialo, NC98, Gialo 3 ve Dahra Jofra projelerinin durumu hakkında fikir alışverişinde bulduklarını bildirdiler.^{125 126}

Saudi Aramco, 2020'nin üçüncü çeyreğinde elde ettiği karı için hissedarlarına 18,8 milyar dolar nakit temettü dağıttığını açıkladı. Ayrıca, Aramco'nun net gelirinin, 2019'un üçüncü çeyreğine göre %25 azalarak 53,3 milyar dolara gerilediği açıklandı.¹²⁷

119 <https://english.aawsat.com/home/article/2659536/japan-kuwait-reach-oil-storage-deal>

120 <https://www.reuters.com/article/egypt-gas-eni-naturgy-int/eni-strikes-deals-to-reopen-egypts-damietta-lng-plant-idUSKBN28B61J>

121 <https://www.enerdata.net/publications/daily-energy-news/iran-intends-sell-23-mbd-oil-2021-2022.html>

122 <https://www.reuters.com/article/india-oil/rpt-update-1-india-looks-to-resume-iran-venezuela-oil-imports-under-biden-idUSL1N21J02V>

123 <https://caspiannews.com/news-detail/india-plans-to-resume-oil-imports-from-iran-under-new-us-president-2020-12-4-1/>

124 <https://www.hellenicshippingnews.com/uae-finds-its-voice-within-opec-complicating-oil-diplomacy/>

125 <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/sanalla-reviews-french-total-increasing-production-rehabilitating-mabrouk-field>

126 <https://www.marketscreener.com/news/latest/NOC-National-Oil-Increasing-Oil-Production-Rate-hellip-Reinstatement-of-Mabruk-Oil-Field-hellip--31923066/>

127 <https://www.almowaten.net/2020/11/اليوم-أرامكو-توزع-على-مساهميا-18-75-مليار>

İngiltere merkezli Birleşik Krallık Deniz Ticareti Operasyonları Merkezi yaptığı açıklamada, Aden Körfezi üzerinden Yemen'e giden bir kargo gemisinin saldırıya uğradığını bildirdi. Saldırı sonrası geminin, Yemen'in Nishtun liman kentine yanaştığı açıklandı.^{128 129}

Suriye'nin Deyr ez Zor vilayetinde yaşayan halk, enerji sıkıntısı yaşadığı için Suriye rejiminin kontrolü altındaki bölgelere petrol satışı gerçekleştiren YPG/PKK'yı protesto etti.¹³⁰

128 <https://www.startribune.com/cargo-ship-attacked-off-yemen-under-unclear-circumstances/573301501/>

129 <http://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/8/396217/World/Region/Vessel-attacked-off-Yemen-coast-UK-maritime-trade-.aspx>

130 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/locals-in-eastern-syria-protest-against-ypg-pkk/2066982>

RUS BASININDA ORTADOĞU GÜNDEMİ (30 KASIM-6 ARALIK 2020)

• “ABD’de Geçiş Dönemi Her Zamankinden Daha Zor Olacak”

Rusya’nın önde gelen araştırma, yayın ve eğitim faaliyetleri yapan bağımsız düşünce kuruluşu Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyinin web sayfasında Konseyin Direktörü (CEO) Andrey Kortunov’un ABD’de yönetimin devredilmesi bağlamında ortaya çıkan zorluklar, siyasi beklentiler ve sürprizler üzerine verdiği “ABD’de Geçiş Dönemi Her Zamankinden Daha Zor Olacak” başlıklı demeci yayımlandı. Konuşmada Biden yönetiminin Ortadoğu politikalarına yönelik beklentiler ile ilgili önemli noktalara da değinilmektedir. Uzmana göre bölgede, henüz net sonuçlara ulaşmayan çok derin ekonomik, sosyal ve politik sorunlar yaşanırken ABD faktörü olmadan bile savaşların uzaması muhtemeldir. Ayrıca Kortunov, konuşmasında Ortadoğu bağlamında Trump ve Biden politikalarını karşılaştırmıştır: “Trump, Ortadoğu konusunda her zaman sert şekilde siyah-beyaz duruş sergileyerek İran’la herhangi bir uzlaşma sağlayamadı, İsrail-Filistin meselesinde ise İsrail yanlısı oldu. Bölgede istikrar bozucu güç olarak algılanan Trump yönetimine karşılık Biden, İranla diyaloga devam etmekle ve İsrail meselesinde farklı tutum sergilemekle Ortadoğu’da daha dengeli politika izleyebilir.” Analiste göre, insan hakları konusundaki endişeler göz önüne alındığında, Biden’ın Türkiye ve Suudi Arabistan ile daha fazla sorun yaşaması muhtemeldir.

Biden yönetiminin Libya ihtilafı bağlamında tutumuna da değinen Kortunov, “ABD’nin bu konuda diplomatik temaslarını yoğunlaştırması ihtimali büyük olsa da bölgede 2003’teki Irak işgaline benzer büyük ölçekli Amerikan müdahalesi öngörülmemektedir” yorumunu yaptı. Rus analiste göre İsraili uzmanların, ABD-İran çatışması nedeniyle büyük savaşın ortaya çıkma öngörülerine karşılık İsrail, ABD’nin desteğine güvendiği takdirde büyük bir savaşa girebilir. Ayrıca ABD ordusunun Suriye ve Irak’ta kalma ihtimali de büyüktür. Uzmana göre Suudi Arabistan, Irak ve Birleşik Arap Emirlikleri’nin petrol gelirlerinin giderek düşmesi, sosyal sorunların büyümesine koronavirüs salgınının da eklenmesiyle Körfez ülkelerinin birçoğunda durum daha karmaşık hâle gelebilir. Ayrıca Kortunov, Sünni dünyasında liderlik rolünün üstlenmesine yönelik Türk-Suudi mücadelesinin devam edeceğini, Suudi Arabistan ile Katar arasındaki çatışmanın sona ermediğini, Yemen’deki durumun istikrara kavuşturulmasının mümkün olmadığını ve Suriye’de hem İdlib’de hem de kuzeyde çeşitli sıkıntılar yaşanabilme olasılığını ifade etti. Dolayısıyla Biden yönetimi döneminde Ortadoğu’da barış ve istikrar kesin olarak beklenmese de bazı yumuşamalar mümkün görünmektedir.

• “Petrol, Arapları İran’ın Darbelerine Maruz Bıraktı”

Rusya Bilimler Akademisinin Doğu Bilimleri Enstitüsünün önde gelen kıdemli araştırmacısı Nikolay Kojanov’un “Komersant.ru” gazetesinin 1 Aralık tarihli sayısında yayımlanan “Petrol, Arapları İran’ın darbelerine maruz bıraktı” başlıklı makalesinde İran bilim adamı Muhsin Fahrizade suikastı ve bu duruma yol açan faktörlere değinilmiş; bölgede İran ile Körfez ül-

keleri arasında yaşanan rekabet ve çatışmalara yol açan nedenler ayrıntılı şekilde alt başlıklarla incelenmiştir. Rus uzmana göre, Fahrizade olayının arkasında bıraktığı sorulardan en önemlisi İran'ın suikasta nasıl bir karşılık vereceğidir. Bazı kesimlerin, şimdiden suikasttan sorumlu tutulan İsrail'e roket saldırılarının olabileceği ihtimaline yönelik bir düşünce olmasına rağmen Kojanov, İran ve ABD arasındaki asimetrik çatışmanın bir parçası olan İsrail'in, İran için misilleme hedefi hâline gelemeyeceği yorumunda bulundu.

Makalede, İsrail ile ilişkilerinin olumlu dinamiklerine rağmen Birleşik Arap Emirlikleri'nin suikastı kınayan ülkeler arasında yer almasına yol açan unsurlara değinilerek "Tahran, tüm Amerikan müttefiklerini ve ortaklarını potansiyel hedefler olarak algılayabilir ve bu bağlamda Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi üyeleri savunmasız konumdadır. İran, Körfez'deki Arap ülkelerine, özellikle Suudi Arabistan'a saldırılar yapmakla bu ülkeleri; ABD ve İsrail'in, İran karşıtı eylemlerini desteklemekten vazgeçirmeye çalışmakta ve bu konuda kısmen başarılı görünmektedir. Bu nedenle de BAE'nin Muhsin Fahrizade suikastı bağlamında tutumu anlaşılabilir" yorumu yapılmıştır.

Nikolay Kojanov, Washington'un Körfez'deki ortakları karşısında üstelediği yükümlülüklerle de değinirken geçen yıl Suudi Arabistan'ın millî petrol şirketi Suudi Aramco tesislerine yapılan saldırılara dikkat çekti. Uzman, ABD yetkililerinin İran'ın saldırgan adımlarına karşı herhangi bir misilleme önleminde kaçınmakla kalmadığını, aynı zamanda kendi petrol üreticilerini de Suudi Arabistan'ın zararı pahasına pazar paylarını artırmaya ikna etmeye çalıştığını vurguladı. Analiste göre ABD'nin saldırgan İran politikası, Körfez ülkelerini Tahran saldırılarına karşı savunması anlamına gelmemektedir. ABD, İran'ın elini serbest bırakarak Arap monarşilerini intikam ve manipülasyon için ideal hedeflere dönüştürmektedir. Ayrıca koronavirüsün etkileri de eklendiğinde söz konusu ülkelerin gelirleri önemli ölçüde düşmüştür. Bu durumda, petrol altyapısına yönelik herhangi bir tehdit Araplar tarafından daha fazla hissedilmekteyken Tahran bu konuda daha iyi durumdadır. Rus uzman, Tahran'ın ABD yanlısı Arap monarşileri üzerinde baskı uygulayabilir hâle geldiğini vurgularken İranlı yetkilileri, ABD'nin müdahale etmek zorunda kalabileceği sınırı geçmemeleri konusunda da uyardı.

• "2020'de Yemen'deki Savaş Nasıl Sona Erecek?"

Rusya Bilimler Akademisinin Doğu Bilimleri Enstitüsü Arap ve İslam Araştırmaları Merkezi'nin kıdemli araştırmacısı Sergey Serebrov 2 Aralık'ta Rusya'nın önde gelen araştırma, yayın ve eğitim faaliyetleri yapan bağımsız düşünce kuruluşu Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyinin web sayfasında önemli değerlendirmeler paylaştı. "2020'de Yemen'deki Savaş Nasıl Sona Erecek?" başlıklı makalede Ortadoğu'da önemli kriz bölgelerinden biri olan Yemen'de sürdürülen iç savaşa ve savaşın olumsuz yönlerine dikkat çekilmiş, krizin çözümünde ileri sürülen yeni formüllere değinilmiştir. Değerlendirmede çatışma bölgesinde insani felaketin rekor kırdığı; ölü sayısının yüz bini, mülteci sayısının milyonları, hayatta kalmak için dış yardıma ihtiyaç duyanların sayısının ise yirmi dört milyonu aştığı vurgulanmıştır. Yemen'de

askerî çatışmanın çözümüne dair umutların yıldan yıla ortadan kalktığı ve daha da riskli durumlara neden olacağı ifade edilmiştir. Yemen'i eşsiz tarım ülkesi olarak nitelendiren uzmana göre savaş, bin yıllık medeniyetin sulama sistemlerine ciddi zarar verecek ve insanların normal yaşantılarına geri dönmelerinde uzun süren zorluklara yol açacaktır.

Makalede, Yemen Cumhurbaşkanı Abdurabbu Mansur Hadi ile Güney Geçiş Konseyi arasında Kasım 2019'da Riyad'da imzalanan ve karma hükûmetin kurulmasına yol açan Riyad Anlaşması'nın uygulamasıyla ilgili eş zamanlı görüşmelerin umut verici olduğu vurgulanmıştır. Uzman, Yemen krizine yönelik çözüm arayışını Yemenlilerin katılımı ve iradesine dayalı, gerçek ulusal sorunlara odaklanan yeni bir formülün geliştirmesinde gördüğünü ifade etmiştir. Aksi takdirde çatışma bölgesindeki kuzey ve güney kanadın eylemlerindeki tutarsızlıklar yeni bir krize yol açabilir. Rus analist, ülkenin geleceğiyle ilgili farklı görüşlere rağmen Yemen'in tüm siyasi etki merkezlerinin eylemlerinde gerek 1990 öncesi gerekse 1990 sonrası formatındaki devleti ve egemenliği yeniden kurma arzusunun belirgin olduğunu söylemiştir. Çatışma bölgesindeki kaosu üstesinden gelmek için BM'nin siyasi süreci Yemen formatında başlatacak yeni ve güvenilir bir araca sahip olması gerektiğini vurguladı. Yemen'de uzun süredir devam eden savaşın çözümünde ülkenin kendi rolüne değinen Sergey Serebrov, görüşlerini şöyle ifade etmiştir: "Yakında benzersiz bir Yemen siyasi kültürü, paylaşılan değerlere ve sağduyuya bağlılık devreye girecek. Yabancı aktörlerin Yemen'de karşılaştığı ve yüzleşeceği beklenmedik durumlar, Yemenlilerin bağımsız yaratıcılıkları için zengin bir potansiyele sahip olduklarını kanıtlıyor."

• "Ankara-Riyad Yakınlaşması Moskova İçin Yeni Fırsatlar Sunuyor"

Rusya Sosyal Araştırmalar Uzman Enstitüsü kontrolündeki "Vzglyad" gazetesinin 2 Aralık tarihli sayısında tarihçi ve oryantalist İsa Cavadov "Ankara-Riyad Yakınlaşması Moskova İçin Yeni Fırsatlar Sunuyor" başlıklı makalesinde Türkiye ile Suudi Arabistan arasındaki ilişkiler ve bu ilişkilerin Rusya'ya sağladığı fırsatları değerlendirdi. Uzmana göre Karabağ Savaşı, ABD seçimleri ve Sovyet sonrası alandaki değişiklikler nedeniyle Suudi Arabistan ve Türkiye arasındaki son gelişmeler ve durumun Rusya için yeni fırsatlar yaratma potansiyeli göz ardı edilmiştir. ABD ve Suudi Arabistan arasındaki aktif stratejik iş birliğine değinen analist, "Söz konusu ilişkiler Biden'ın iktidara gelmesiyle sona ermeyecek olsa da Suudi Arabistan dış politikasında artık Washington'un ciddi desteğine güvenemez" yorumunu yaptı. Ayrıca analiste göre Biden'ın, Erdoğan'ı ve Türk siyasetini de eleştirdiği göz önüne alındığında Ankara ve Riyad kendilerini "aynı gemide" bulmaktadır. İki devletin yakınlaşmasına yol açan unsurlara da değinen uzman, "Bu durum bir yandan Riyad'ın, Türkiye'nin Libya'daki zaferini tanıması şeklinde değerlendirilse de öte yandan İran ile çatışmada Türkiye'yi kendi tarafına çekmenin öneminden kaynaklanıyor olabilir" yorumunda bulundu.

Ayrıca Cavadov, Türkiye-Suudi Arabistan yakınlaşmasının Rusya'ya sunduğu fırsatlara da değinmiştir. Biden, Suudi Arabistan'a aktif askerî yardım sağlamak niyetinde olmadığı için Krallığı, askerî-endüstriyel alanda yeni ortaklar aramaya mecbur bırakmaktadır. Suudi or-

dusunun Rus S-400 Triumph hava savunma sistemlerine ve diğer ekipmanlara uzun süredir devam eden ilgisi göz önüne alındığında, Rus askerî-sanayi kompleksi Arap Yarımadası'ndaki varlığını önemli ölçüde genişletebilir. Moskova'nın aktif ara buluculuğuyla Ankara ile Riyad arasındaki ilişkilerin normalleşmesinin Basra Körfezi'nde tüm taraflar için verimli ticaret faaliyetleri yürütme ihtimalini de mümkün kılmaktadır.